
درسنامه عربی پایه دوازدهم
پ۰

تجربی و ریاضی

الدّرسُ الثّانی: حال

تعریف: حال کلمه ای است که حالت و چگونگی یک اسم را هنگام وقوع فعل نشان می دهد. مانند:

يُصَلِّيُ المؤمنُ الصلوةَ خاضعاً ← مؤمن نماز را خاضعانه پيا داشت
فعل   فاعل   مفعول   حال

ذَهَبَتْ البنتُ الى البيتِ مسروراً ← دختر شادمان به خانه رفت
فعل   فاعل   جار   مجرور   حال

به کلمات خاضعاً و مسروراً توجه کنید چه ویژگی هایی دارند؟

با دقت در این دو کلمه می بینیم که:

(الف) در پایان جمله و بعد از تکمیل اجزاء جمله آمده اند.

(ب) منصوب هستند (ً)

(ج) نکره هستند (دارای تنوین و بدون "ال" آمده اند)

نتیجه:

حال اسمی است **منصوب** و **نکره** که در پایان جمله می آید و حالت و چگونگی **فاعل**، **مفعول** و... را هنگام وقوع فعل نشان می دهد در فارسی به آن ها قید حالت می گوئیم.

نکته ①: به کلمه ای که حالت او را بیان کرده و برایش حال آورده ایم "صاحب حال" یا "ذو الحال" می گوئیم.

ذَهَبْتُ الْبَيْتُ إِلَى الْبَيْتِ مَسْرُوراً
صاحب حال   بیت   حال

نکته ②: حال در عدد و جنس با صاحب حال مطابقت می کند.

مانند:

رَجَعَ الْمَسَافِرُ عَنِ السَّفَرِ سَالِماً
صاحب حال مذکر   سفر   حال مذکر

رَجَعَ الْمَسَافِرَةُ عَنِ السَّفَرِ سَالِماً
صاحب حال مؤنث   سفر   حال مؤنث

رَجَعَ الْمَسَافِرَانِ عَنِ السَّفَرِ سَالِمِينَ
صاحب حال مثنی   سفر   حال مثنی

رَجَعَ الْمَسَافِرُونَ عَنِ السَّفَرِ سَالِمِينَ
صاحب حال جمع   سفر   حال جمع

نکته (۳): معمولاً حال بر وزن های زیر می آید.

وزن اسم فاعل ← مانند خاضِع ، سَالِم ، مُبَشِّر
مجرد مزید

وزن اسم مفعول ← مانند مَسْرُور ، مَظْلُوم

وزن فَعِيل ← مانند رَحِيم ، كَرِيم ، عَلِيم

وزن فَعِل ← مانند فَرِح ، كَسِب

انواع حال
(۱) مفرد: یعنی حال یک اسم است. مانند: سالماً ، خاضعاً و...
(۲) جمله: حال یک جمله اسمیه و یا یک جمله فعلیه است.

جمله اسمیه: جمله کامل + و + ضمیر + اسم

شاهدتُ الطالبَ (و) هُوَ ضاحِكٌ
جمله کامل مبتدا خبر
جمله حالیه

ویژگی های
حال جمله

جمله فعلیه:

شاهدتُ الطالبُ يَضْحَكُ
اسم معرفه فعل
جمله حالیه

ترجمه حال

۱- اگر حال مفرد باشد (یک اسم) در ترجمه یا حال را به صورت قید حالت معنا می‌کنیم.

مانند: شادان، خندان، خاضعانه

یا در ترجمه از کلمه "با" استفاده می‌کنیم.

مانند: با شادی، با خنده

۲- اگر جمله حالیه، جمله اسمیه باشد به صورت جمله اسمیه یعنی با فعل ربط "است" ترجمه می‌شود و از عبارت "در حالی که" استفاده می‌کنیم.

رأيتُ الطالبَ (و) هو ضاحِكٌ ← دانش آموز را دیدم در حالی که خندان است

جمله اول	واو	مبتدا	خبر
	حالیه	جمله اسمیه	

نکته ۴: به واوی که در جمله حالیه اسمیه می‌آید، واو حالیه می‌گوییم.

۳- اگر جمله حالیه جمله فعلیه و (فعل مضارع) باشد فعل مضارع به صورت ماضی استمراری ترجمه می‌شود.

رأيتُ الطالبَ يضحكُ ← دانش آموز را دیدم در حالی که می‌خندید

جمله اول	فعل مضارع (جمله حالیه)
----------	------------------------

نکته ⑤: اگر جملهٔ حالیه ، فعل ماضی باشد گاهی با همراه "قد" می آید .

در این صورت "قد" ترجمه نمی شود و فعل ماضی به صورت ماضی بعید معنا می شود .

رایتُ الطالبِ قد ضَحَكَ
ماضی (جمله حالیه)
دانش آموز را دیدم در حالی که خندیده بود

نکته ⑥: در سال گذشته آموختیم که :

اسم نکره + فعل = جملهٔ وصفیه ← رایتُ طالباً
جملهٔ وصفیه   اسم نکره
جملهٔ وصفیه   جملهٔ وصفیه

اکنون می آموزیم :

اسم معرفه + فعل = جملهٔ حالیه ← رایتُ الطالبِ
جملهٔ حالیه   اسم معرفه
جملهٔ حالیه   جملهٔ حالیه